

1.1.3. 2000թ. համախառն ավելացված արժեքն ըստ ֆինանսական և ոչ ֆինանսական կազմակերպությունների հատվածների ենթահատվածների

Եվրամիության ՏԱՄԻՍ ծրագրի համագործակցության շրջանակում Հունգարիայի կենտրոնական վիճակագրական բյուրոյի հետ մշակվել են Ազգային հաշիվների համակարգի (ԱՀՀ) հաշվարկների կատարելագործման հիմնական աշխատանքները և հաշվարկների խորացման ուղղությունները. ինչպես նաև իրականացվել է հատվածների հաշիվների մշակումն ըստ ենթահատվածների, որը հանդիսանում է ԱՀՀ-93-ի ամբողջական ներդրման երրորդ փուլը:

ԱՀՀ-ն կազմված է հաջորդական, փոխկապակցված հաշիվներից. բաղկացած մի շարք դասակարգումներից. որոնք հայտնի չափով կազմում են համակարգի հիմքը և թույլ տալիս ընդգրկել ամենատարբեր շրջանակներ, այնպիսիք, ինչպիսիք են կառուցվածքային միավորներն ու հատվածները:

Կառուցվածքային միավորներն. իրենց հիմնական գործառույթներով. վարքագծով և նպատակներով պայմանավորված, խմբավորվում են ըստ հիմնական կառուցվածքային հատվածների: ԱՀՀ-ում առանձնանում են տնտեսության հետևյալ հինգ հատվածները`

- ոչ ֆինանսական կազմակերպություններ (կորպորացիաներ)
- ֆինանսական կազմակերպություններ (կորպորացիաներ)
- պետական կառավարման մարմիններ
- տնային տնտեսությունները սպարկող ոչ առևտրային կազմակերպություններ (SSULY)
- տնային տնտեսություններ:

Վերը թվարկած 5 հատվածներից ոչ ֆինանսական և ֆինանսական կազմակերպությունների հատվածները ստորաբաժանվում են, ելնելով առևտրային կազմակերպությունների կամ շուկայական ծառայության մատուցող ոչ առևտրային կազմակերպությունների վրա վերահսկողություն իրականացնող կառուցվածքային միավորի տեսակից: Ոչ ֆինանսական և ֆինանսական կազմակերպությունների հատվածները բաղկացած են երեք ենթահատվածներից`

- պետական կազմակերպություններ (կորպորացիաներ),
- ազգային մասնավոր կազմակերպություններ (կորպորացիաներ),
- արտասահմանյան վերահսկողության տակ գտնվող կազմակերպություններ (կորպորացիաներ):

Իրականում ԱՀՀ-93-ն առաջարկում է պայմանականորեն ընդունել, որ կառուցվածքային միավորը վերահսկում է այս կամ այն կազմակերպությունն այն դեպքում, երբ դրա վերահսկողության կամ տրամադրության տակ են գտնվում կազմակերպության ավելի քան 50%-ը և ձայնի իրավունք ունեցող բաժնետոմսերը (այն պայմանով, որ տվյալ կազմակերպության վերահսկման այլ ապացույցներ բացակայում են, քանի որ որոշ դեպքերում վերահսկողության կարելի է իրականացնել վերահսկողության փաթեթ կեսից զգալի քիչ մասի ձեռքբերման դեպքում):

Համաձայն վերը նշված մեթոդաբանության, Հայաստանի 2000թ. ԱՀՀ-ի վերամշակման արդյունքներով, ՀՆԱ-ի ծավալը, հիմնական գներով, տարանջատվել է նաև ըստ ֆինանսական և ոչ ֆինանսական կազմակերպությունների հատվածների ենթահատվածների` հիմնված կանոնադրական կապիտալում դրանց հիմնադիրների բաժնեմասի վերաբերյալ տեղեկատվության վրա, որը ստացվել է ՀՀ արդարադատության նախարարության իրավաբանական անձանց պետական ռեգիստրի վարչությունից:

Եթե կանոնադրական կապիտալում մասնակցել են բոլոր երեք տեսակի հիմնադիրները, ապա կառուցվածքային միավորը դասակարգվել է ըստ այն տեսակի, որն ունի ամենամեծ բաժինը կանոնադրական կապիտալում: Իսկ եթե հիմնադիրների բաժնեմասերը հավասար են (50-50) ապա՝

- պետական և ազգային մասնավոր բաժնեմասերի հավասարության դեպքում կազմակերպությունը դասակարգվել է որպես պետական,
- պետական և օտարերկրյա բաժնեմասերի հավասարության դեպքում կազմակերպությունը դասակարգվել է որպես պետական,
- օտարերկրյա և ազգային մասնավոր բաժնեմասերի հավասարության դեպքում կազմակերպությունը դասակարգվել է որպես օտարերկրյա:

2000թ. ՀՆԱ-ի ծավալի վերաբերյալ տվյալներն ըստ ֆինանսական և ոչ ֆինանսական կազմակերպությունների հատվածների ենթահատվածային կտրվածքի, բերված են ստորև ներկայացվող աղյուսակներում.

2000թ. ոչ ֆինանսական կազմակերպությունների հատվածի համախառն ավելացված արժեքն՝ ըստ ենթահատվածների

(մլն. դրամ)

	Ենթահատվածներն ըստ սեփականության			Ընդամենը
	պետական	ազգային մասնավոր	օտարերկրյա վերահսկողության տակ գտնվող կազմակ.-եր	
Արդյունաբերություն	69883.8	112268.6	31106.8	213259.2
Գյուղատնտեսություն	4518.7	103072.2	-	107590.9
Ձկնաբուծություն	22.2	142.4	-	164.6
Անտառտնտեսություն	325.0	-	-	325.0
Շինարարություն	3182.9	85155.5	2064.5	90402.9
Տրանսպորտ և կապ	29498.9	3972.9	28225.0	61696.8
Երկրաբանություն	38.2	-	-	38.2
Առևտուր և հանրային սնունդ	204.1	80076.8	3945.6	84226.5
Նյութատեխնիկական մատակարարում և իրացում	-	4332.5	-	4332.5
Մթերումներ	608.0	-	-	608.0
Ընդհանուր առևտրային գործունեություն	-	1740.6	-	1740.6
Տեղեկատվահաշվողական սպասարկում	-	276.3	-	276.3
Գործառնություններ անշարժ գույքի հետ	149.0	752.8	-	901.8
Նյութական ոլորտի այլ ճյուղեր	1262.6	-	-	1262.6
Բնակարանային տնտեսություն	563.9	2015.7	-	2579.6
Կոմունալ տնտեսություն	1981.8	3270.7	39210.0	44462.5
Առողջապահություն, ֆիզկուլտուրա և սոցիալական ապահովություն	1286.2	1520.2	18.6	2825.0
Կրթություն	7110.8	4898.7	70.4	12079.9
Մշակույթ և արվեստ	215.0	816.6	240.4	1272.0
Գիտություն և գիտական սպասարկում	2773.6	-	-	2773.6
Հասարակական միավորումներ	-	1269.8	-	1269.8
Ընդամենը ոչ ֆինանսական հատվածի համախառն ավելացված արժեքը հիմնական գներով	123624.7	405582.3	104881.3	634088.3

2000թ. ֆինանսական կազմակերպությունների հատվածի համախառն ավելացված արժեքն՝ ըստ ենթահատվածների

(մլն.դրամ)

	Ենթահատվածներն ըստ սեփականության			Ընդամենը
	պետական	ազգային մասնավոր	օտարերկրյա վերահսկողության տակ գտնվող կազմակ.-եր	
Վարկավորում	7889.6	3866.7	6132.5	17888.8
Ապահովագրություն	46.6	709.8	87.2	843.6
Ընդամենը ֆինանսական հատվածի համախառն ավելացված արժեքը հիմնական գներով	7936.2	4576.5	6219.7	18732.4

2000թ. ոչ ֆինանսական կազմակերպությունների հատվածի համախառն ավելացված արժեքի կառուցվածքն՝ ըստ ենթահատվածների

(%-ով՝ ընդամենի նկատմամբ. ըստ համապատասխան ճյուղի)

	Ենթահատվածներն ըստ սեփականության			Ընդամենը
	պետական	ազգային մասնավոր	օտարերկրյա վերահսկողության տակ գտնվող կազմակ.-եր	
Արդյունաբերություն	32.8	52.6	14.6	100.0
Գյուղատնտեսություն	4.2	95.8	-	100.0
Ջկնաբուծություն	13.5	86.5	-	100.0
Անտառտնտեսություն	100.0	-	-	100.0
Շինարարություն	3.5	94.2	2.3	100.0
Տրանսպորտ և կապ	47.8	6.4	45.7	100.0
Երկրաբանություն	100.0	-	-	100.0
Առևտուր և հանրային սնունդ	0.2	95.1	4.7	100.0
Նյութատեխնիկական մատակարարում և իրացում	-	100.0	-	100.0
Սթերումներ	100.0	-	-	100.0
Ընդհանուր առևտրային գործունեություն	-	100.0	-	100.0
Տեղեկատվահաշվողական սպասարկում	-	100.0	-	100.0
Գործառնություններ անշարժ գույքի հետ	16.5	83.5	-	100.0
Նյութական ոլորտի այլ ճյուղեր	100.0	-	-	100.0
Բնակարանային տնտեսություն	21.9	78.1	-	100.0
Կոմունալ տնտեսություն	4.5	7.4	88.2	100.0
Առողջապահություն, ֆիզկուլտուրա և սոցիալական ապահովություն	45.5	53.8	0.7	100.0
Կրթություն	58.9	40.6	0.6	100.0
Մշակույթ և արվեստ	16.9	64.2	18.9	100.0
Գիտություն և գիտական սպասարկում	100.0	-	-	100.0
Հասարակական միավորումներ	-	100.0	-	100.0
Ընդամենը ոչ ֆինանսական հատվածի համախառն ավելացված արժեքը հիմնական գներով	19.5	64.0	16.5	100.0

2000թ. ֆինանսական կազմակերպությունների հատվածի համախառն ավելացված արժեքի կառուցվածքն՝ ըստ ենթահատվածների

(%-ով՝ ընդամենի նկատմամբ. ըստ համապատասխան ճյուղի)

	Ենթահատվածներն ըստ սեփականության			Ընդամենը
	Պետական	ազգային մասնավոր	Օտարերկրյա վերահսկողության տակ գտնվող կազմակ.-եր	
Վարկավորում	44.1	21.6	34.3	100.0
Ապահովագրություն	5.5	84.1	10.3	100.0
Ընդամենը ֆինանսական հատվածի համախառն ավելացված արժեքը հիմնական գներով	42.4	24.4	33.2	100.0

2000թ. ոչ ֆինանսական կազմակերպությունների հատվածի համախառն ավելացված արժեքի կառուցվածքն՝ ըստ ենթահատվածների

(%-ով՝ ընդամենի նկատմամբ. ըստ համապատասխան ենթահատվածի)

	Ենթահատվածներն ըստ սեփականության			Ընդամենը
	պետական	ազգային մասնավոր	օտարերկրյա վերահսկողության տակ գտնվող կազմակերպություններ	
Արդյունաբերություն	56.5	27.7	29.7	33.6
Գյուղատնտեսություն	3.7	25.4	-	17.0
Չկնաբուծություն	-	-	-	-
Անտառտնտեսություն	0.3	-	-	0.1
Շինարարություն	2.6	21.0	2.0	14.3
Տրանսպորտ և կապ	23.9	1.0	26.9	9.7
Երկրաբանություն	-	-	-	-
Առևտուր և հանրային սնունդ	0.2	19.7	3.8	13.3
Նյութատեխնիկական մատակարարում և իրացում	-	1.1	-	0.7
Մթերումներ	0.5	-	-	0.1
Ընդհանուր առևտրային գործունեություն	-	0.4	-	0.3
Տեղեկատվահաշվողական սպասարկում	-	0.1	-	-
Գործառնություններ անշարժ գույքի հետ	0.1	0.2	-	0.1
Նյութական ոլորտի այլ ճյուղեր	1.0	-	-	0.2
Բնակարանային տնտեսություն	0.5	0.5	-	0.4
Կոմունալ տնտեսություն	1.6	0.8	37.4	7.0
Առողջապահություն, ֆիզկուլտուրա և սոցիալական ապահովություն	1.0	0.4	-	0.4
Կրթություն	5.8	1.2	0.1	1.9
Մշակույթ և արվեստ	0.2	0.2	0.2	0.2
Գիտություն և գիտական սպասարկում	2.2	-	-	0.4
Հասարակական միավորումներ	-	0.3	-	0.2
Ընդամենը ոչ ֆինանսական հատվածի համախառն ավելացված արժեքը հիմնական զներով	100.0	100.0	100.0	100.0

2000թ. ֆինանսական կազմակերպությունների հատվածի համախառն ավելացված արժեքի կառուցվածքն՝ ըստ ենթահատվածների

(%-ով՝ ընդամենի նկատմամբ. ըստ համապատասխան ենթահատվածների)

	Ենթահատվածներն ըստ սեփականության			Ընդամենը
	պետական	ազգային մասնավոր	օտարերկրյա վերահսկողության տակ գտնվող կազմակերպություններ	
Վարկավորում	99.4	84.5	98.6	95.5
Ապահովագրություն	0.6	15.5	1.4	4.5
Ընդամենը ֆինանսական հատվածի համախառն ավելացված արժեքը հիմնական զներով	100.0	100.0	100.0	100.0

Տնտեսության ամբողջական պատկեր ստանալու համար ամբողջ համախառն ավելացված արժեքը գործունեությունը վերահսկելու հատկանիշից ելնելով կարելի է ներկայացնել հետևյալ երեք մասերով՝ պետական, ազգային մասնավոր և օտարերկրյա վերահսկողության տակ գտնվող մաս:

Այսպես, «պետական կառավարման մարմինների» հատվածի համախառն ավելացված արժեքը դասվում է պետական մասին, «տնային տնտեսությունները սպասարկող ոչ առևտրային կազմակերպությունների» և «տնային տնտեսությունների» հատվածների համախառն ավելացված արժեքը դասվում է ազգային մասնավոր մասին: «Ոչ ֆինանսական

կազմակերպությունների» և «Ֆինանսական կազմակերպությունների» հատվածների համախառն ավելացված արժեքը բաշխվել է դրանց ենթահատվածներին համապատասխան:

Հանրապետության համախառն ներքին արդյունքը հիմնական գներով, հաշվի առած կառուցվածքային հատվածները բերված են ստորև.

2000թ. ՀՆԱ-ն (առանց հաշվի առնելու ապրանքների և ներմուծման վրա զուտ հարկերը)

(ՆլՆ.դրամ)

Կառուցվածքային հատվածներ	Բաշխվածությունն ըստ վերահսկողության հատկանիշի			Ընդամենը
	պետական	ազգային մասնավոր	օտարերկրյա վերահսկողության տակ	
Ոչ ֆինանսական կազմակերպություններ (կորպորացիաներ)	123624.7	405582.3	104881.3	634088.3
Ֆինանսական կազմակերպություններ (կորպորացիաներ)	7936.2	4576.5	6219.7	18732.4
Պետական կառավարման մարմիններ	71461.2	-	-	71461.2
Տնային տնտեսությունները սպասարկող ոչ առևտրային կազմակերպություններ (SSՍԱԿ)	-	1151.1	-	1151.1
Տնային տնտեսություններ	-	227657.9	-	227657.9
Ընդամենը համախառն ավելացված արժեքը հիմնական գներով	203022.1	638967.8	111101.0	953090.9

2000թ. ՀՆԱ-ի կառուցվածքն (առանց հաշվի առնելու ապրանքների և ներմուծման վրա զուտ հարկերը)

(%-ով՝ ընդամենի նկատմամբ)

Կառուցվածքային հատվածներ	Բաշխվածությունն ըստ վերահսկողության հատկանիշի			Ընդամենը
	պետական	ազգային մասնավոր	օտարերկրյա վերահսկողության տակ	
Ոչ ֆինանսական կազմակերպություններ (կորպորացիաներ)	13.0	42.6	11.0	66.5
Ֆինանսական կազմակերպություններ (կորպորացիաներ)	0.8	0.5	0.7	2.0
Պետական կառավարման մարմիններ	7.5	0.0	0.0	7.5
Տնային տնտեսությունները սպասարկող ոչ առևտրային կազմակերպություններ (SSՍԱԿ)	0.0	0.1	0.0	0.1
Տնային տնտեսություններ	0.0	23.9	0.0	23.9
Ընդամենը համախառն ավելացված արժեքը հիմնական գներով	21.3	67.0	11.7	100.0

2000թ. ՀՆԱ-ի կառուցվածքն (առանց հաշվի առնելու ապրանքների և ներմուծման վրա զուտ հարկերը)

(%-ով՝ ընդամենի նկատմամբ, ըստ համապատասխան ենթահատվածների)

Կառուցվածքային հատվածներ	Բաշխվածությունն ըստ վերահսկողության հատկանիշի			Ընդամենը
	պետական	ազգային մասնավոր	օտարերկրյա վերահսկողության տակ	
Ոչ ֆինանսական կազմակերպություններ (կորպորացիաներ)	60.9	63.5	94.4	66.5
Ֆինանսական կազմակերպություններ (կորպորացիաներ)	3.9	0.7	5.6	2.0
Պետական կառավարման մարմիններ	35.2	0.0	0.0	7.5
Տնային տնտեսությունները սպասարկող ոչ առևտրային կազմակերպություններ (SSՍԱԿ)	0.0	0.2	0.0	0.1
Տնային տնտեսություններ	0.0	35.6	0.0	23.9
Ընդամենը համախառն ավելացված արժեքը	100.0	100.0	100.0	100.0

<i>հիմնական գներով</i>				
------------------------	--	--	--	--

**ՀՆԱ-ի կառուցվածքն (առանց հաշվի առնելու
ապրանքների և ներմուծման վրա զուտ հարկերը)**

(%-ով՝ ընդամենի նկատմամբ ըստ համապատասխան հատվածների)

Կառուցվածքային հատվածներ	Բաշխվածությունն ըստ վերահսկողության հատկանիշի			Ընդամենը
	պետական	ազգային մասնավոր	օտարերկրյա վերահսկողության տակ	
Ոչ ֆինանսական կազմակերպություններ (կորպորացիաներ)	19.5	64.0	16.5	100.0
Ֆինանսական կազմակերպություններ (կորպորացիաներ)	42.4	24.4	33.2	100.0
Պետական կառավարման մարմիններ	100.0	0.0	0.0	100.0
Տնային տնտեսությունները սպասարկող ոչ առևտրային կազմակերպություններ (SSULY)	0.0	100.0	0.0	100.0
Տնային տնտեսություններ	0.0	100.0	0.0	100.0
<i>Ընդամենը համախառն ավելացված արժեքը հիմնական գներով</i>	21.3	67.0	11.7	100.0